

Kultur-, idrott- och fritidsförvaltningen
Anne Halén
Epost: anne.hallen@vasteras.se

Kopia till
Kommunstyrelsen

Kulturnämnden

Tjänsteutlåtande - Uppdrag från kommunstyrelsen - Fler öppna graffitiväggar i Västerås

Förslag till beslut

Nämnden godkänner kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningens förslag avseende en öppen graffitivägg och överlämnar det till Kommunstyrelsen.

Ärendebeskrivning

Via ett nämndinitiativ från S, MP, C och KD till kommunstyrelsen har Kulturnämnden uppdragits att samordna en förvaltningsövergripande arbetsgrupp för öppna graffitiväggar enligt KS 2016-03-16 § 80, dnr 2015/639-KS-460.

Förvaltningen har arbetat vidare med uppdraget och ånyo samlat arbetsgruppen med representanter från Stadsbyggnadskontoret, Teknik och fastighetsförvaltningen, enheten Allmänskultur samt graffitikonstnären Tony Lorenzi med syfte att utarbeta ett förslag för en etablering av öppna väggar för graffiti. Förvaltningen föreslår en etablering av en tillfällig vägg under två år inom Lögarängsområdet. Placeringen bidrar till målbilden för Lögarängsområdets utveckling. Exakt placering bör ske utifrån dialog med, bland annat, samverkansgruppen för Lögarängsområdets utveckling. En provperiod på två år ger en möjlighet att bedöma hur en öppen vägg för graffiti idag kan fungera i Västerås.

Beslutsmotivering

Fler Öppna Väggar graffitiväggar i Västerås Stad

Placering och läge

Förvaltningen föreslår en etablering av en tillfällig vägg under två år inom Lögarängsområdet. Placeringen bidrar till målbilden för Lögarängsområdets utveckling. Exakt placering bör ske utifrån dialog med, bland annat, samverkansgruppen för Lögarängsområdets utveckling. Viktigt är emellertid att platsen erbjuder en öppen yta med ett naturligt flöde av människor, där väggen är lättillgänglig och placerad så att ingen baksida skapas.

En provperiod på två år ger en möjlighet att bedöma hur en öppen vägg för graffiti idag kan fungera i Västerås. Hur har valet av plats påverkat utövare, besökare och kringområdet? Ska väggen vara stationär eller mobil? Är någon av serviceorterna möjlig för en ny placering alternativt ytterligare en vägg?

Konstruktion, utformning och material

Förslaget är en fristående vägg, vilket möjliggör nyttjande av båda sidor och därmed mer yta för målning för flera samtidigt.

Väggens storlek rekommenderas till 2,5x15 meter.

Den ska vara hållbar, vädertålig (väta/regn/minusgrader), stabil, samt ha en funktionell målningssyta. Materialet är trä eller betong.

Trä är ett billigt material och enkelt att byta ut. En vägg av trä bör dock ramas in av en stålkonstruktion på ben för skydd mot exempelvis markväta och flis. Den måste också förankras väl i backen via gjutning av stolpar till konstruktionen, vilket innebär en del mark- och anläggningsarbeten.

Trä kräver även mer skötsel/vård så att det inte går sönder eller ser illa ut. Det innebär att totalkostnaden för en trävägg såväl i etablering som vidare drift kan bli tämligen kostsam.

En betongvägg är enklare att färdigställa, vilket görs med så kallade L-stöd som placeras ut på platsen, utan större mark- och anläggningsarbeten. Den är mer hållbar, enklare att sköta och kan flyttas till annan plats, om man så vill. Däremot är betong ett dyrare material.

Väggen byggs o etableras som en stor enhet/organism.

Utformningen behöver inte vara rak utan kan anta en mer organisk form, såsom den lagliga graffitiväggen Draken utanför Röda Sten Konsthall i Göteborg. Draken är initialt en skulptur av konstnären Per Agélii och de som målar utgör idag en del av konstverket, när det sker är det som att draken ömsar skinn och byter färg. (se bifogad bilaga)

Bygglov

Etablering av en vägg för graffiti kan komma att kräva bygglov av stadsbyggnadskontoret.

Ansvar och regelverk för allas trevnad

Platsen kompletteras med slutna avfallskärl för sprejburkar, då dessa klassas som farligt avfall. Även sopkärl för annat skräp bör finnas.

En informationstavla med förhållningsregler för dig som utövare och besökare är av största vikt, exempel på detta är följande

- Måla inte på annat än väggarna.
- Måla inget som är kränkande eller olagligt.
- Släng skräp, burkar och annat i avsedda kärl.
- Visa hänsyn till alla som är här och till omgivande besökare, förskolor och skolor.
- Förtäring av alkohol och droger är förbjudet.

Drift

Regelbunden tömning av skräp/papperskorgar, samt av kärl för färgburkar. Underhåll av konstruktionen och tillsyn.

Kostnader

Totalkostnaden för väggen är beroende av val av material. En trävägg innebär en tämligen låg materialkostnad men genererar merkostnader för markarbeten, förankring, skötsel och tillsyn, vilket i slutändan kan bli

kostsamt. Materialkostnaden för betong är betydligt dyrare men enklare att etablera och underhålla, vilket också innebär mindre kostnader över tid. Exakt kostnad kan därför specificeras först vid beslut av plats och val av material. Tillkommer gör sedan kostnader för sopkärl för såväl sprayburkar som annat skräp samt löpande drift och underhåll.

Uppföljning och löpande utvärdering

Att möjliggöra för graffiti kan skapa oro för en ökning av klotter och skadegörelse i närområdet. Därför föreslås att en inventering/fotodokumentation av aktuellt område görs innan etableringen av den nya väggen samt sedan vidare på regelbunden basis, så länge väggen är i bruk, vilken kommer att kompletteras vid provperiodens slut av inhämtande av statistik avseende skadegörelse genom klotter från Polisen Västmanland. Vidare kommer dialog att föras med besökare, utövare och invånare samt aktörer inom Västerås kommun.

Erfarenheter från sju kommuner

På uppdrag av förvaltningen har graffitikonstnären Tony Lorenzi varit i kontakt med ett antal kommuner gällande väggar för graffiti. Utifrån samtal med ansvariga/sakkunniga lyftes följande frågeställningar som relevanta i en etablering av vägg

- läge i förhållande till centrum/tätorten
- nedskräpning och störningar

Örebro

I Örebro är väggen placerad i Tybbleparken i närheten av Sörbyskolan. Platsen ligger ca 10 minuters cykeltur från centrala Örebro. Platsen liknar Lögarängen med skola, lekpark, grönytor mm i direkt anslutning till väggen. Väggen sköts av föreningen Konstbunkern. Föreningen arrangerar workshops vid väggen för allmänhet och skolor och anses som sakkunniga i ämnet graffiti. Väggarna är av betong och 4 stycken till antalet. Bygda på plats. Man kallar väggen för öppen konstvägg, inte graffitivägg eller öppen vägg. För avfall har man låsta kärl för sopor och dessa töms av annan part/staden. Enligt föreningen sker viss nedskräpning, vilket är svårt att komma ifrån. Men det går att likna vid alla offentliga platser. Målare från staden sköter sig väl på platsen, tar hand om sitt skräp och känner ansvar för väggen. Störningar och nedskräpning sker oftast i samband med besök av målare från städer.

Eskilstuna

Väggen i Eskilstuna ligger på mark ägd av Studieförbundet i Sörmland. Platsen ligger längs en vältrafikerad gata med villor på samma sida som väggen och köpcentret Tunapark på andra sidan vägen. Väggen administreras av Studieförbundet Eskilstuna och Graffitikommissionen. En person från denna förening är numera anställd av Studieförbundet för att driva aktiviteter vid väggen. Studieförbundet håller med kärl för sopsortering. Sprayburkar kastas i ett gammalt oljefat med borrat hål i. Detta för att inte ”yngre förmågor” ska ta kvarblivna sprayburkar och måla över

målningar eller på ytor där de inte ska måla. I och med att Studieförbundet ligger vägg i vägg så har de översyn under normala arbetstider.

Den närmaste omgivningen (däribland träd och Studieförbundets egen vägg) har blivit målade på. Man anser att det är svårt att stoppa viss förstörelse i det absoluta närområdet eftersom den som vill begå övertramp kommer alltid kommer att göra det.

Gothenburg

Gothenburg har tre öppna väggar varav en vid kulturcentrat Röda Sten, ca 10 minuters bilfärd från centrala Gothenburg. Väggen vid Röda sten har fungerat som en öppen vägg sedan 2001 och då med staden som initiativtagare. Park och natur äger marken, Röda sten arrangerar en del workshops vid väggen. På plats finns ett par soptunnor som töms av staden. Ansvarig tjänsteman inom kommunen, Daniel Terres menar att alla mötesplatser medför driftskostnader och vid denna typ av mötesplats är nedskräpning och sopsortering en sådan. Precis som en fotbollsmatch kan medföra störningar som urinering runt arenan, uppsparkade planteringar eller misshandel så menar Daniel att även en öppen vägg innebär en typ av störningar då det är en egen typ av mötesplats. Dessa störningar består främst i klotter på närliggande ytor. Något som saneras från tid till annan men behöver tas med i kalkylen vid etablering av en öppen vägg. Man har på platsen belysning så att man kan måla även när det är mörkt.

Nyköping

Väggen ligger i Nyköpings hamn, ca 15 minuters promenad från centrum. Den närmaste omgivningen består av företag, en minigolfbana, grönområde med volleybollplan och närhet till vatten. Inte helt olik Lögarängen. Väggen inleddes som ett projekt med övergick sedan till ordinarie verksamhet inom kommunen då man inte upplevt några större problem. Väggen driftas av kommunen och underhålls som en ”lekpark”. Tekniska avdelningen sköter väggen och ytorna kring denna.

Jönköping

I Jönköping finns en vägg att måla på och den ligger sedan ca 3 år tillbaka vid Vätterstranden. Väggen ligger i likhet med Nyköpings vägg nära vatten och volleybollplaner, inte helt olik Lögarängen. Kommunen driftar väggen vilket egentligen enbart innebär att tömma den enda soptunna som hör dit. Man har inte fått in några klagomål gällande vare sig klotter eller nedskräpning. En boende i närheten har klagat på att denna inte vill se graffiti från sitt fönster men det är just det enda klagomålet.

Gävle

Länsmuseet Gävleborg ligger väldigt centralt nära Gävle central, dock har man fördelen att tomten gränsar mot polishuset, vilket gör att man får en lugnare plats. En viss nedskräpning går ej att undvika. Man har valt att ha 2 kärl där det är tydligt märkt sopor och tomma sprayburkar. Angående klotter tror man att yngre förmågor letar fram nästan tomma burkar och målar lite på ställen utanför väggen. Man ser dock att detta är väldigt minimalt. Inga störningar är rapporterade. Det som kommer fram ibland är att vissa målningar kan uppfattas som kränkande och väggen målas då över om det

anses vara befogat. Museet står för både underhåll och ansvar. Väggen byggs upp i maj och tas ner i oktober varje år.

Stockholm

Man har två graffitiväggar. Den ena ligger lite undangömd under Skanstullsbroarna. Den andra ligger mycket centralt i den välbesökta parken Tanto/Drakenberg, ett stenkast från Hornstull med centrum och t-bana. Tusentals människor passerar väggen dagligen. Man upptäckte direkt att det blev mycket mer skräp och tomma sprayburkar än man hade räknat med. Det löstes genom att sätta upp ett större kärl/liten container på båda platserna. Tomburkarna måste hanteras som farligt avfall, så det har blivit en extra kostnad. Klottret har också ökat i väggarnas närhet. Vissa tror att väggarna också är skuld till att klottret generellt har ökat i hela staden, men det har man inte kunnat hitta några bevis för. Många klagomål, men det var man beredd på. Många diskussioner även på politisk nivå. Men nu har det lugnat ner sig. Väggarna är också mycket populära hos målarna. Många parkbesökare tycker också att det är roligt. Driftar/underhåller/ansvarar för väggen gör Södermalms stadsdelsförvaltning. Man har Peab upphandlade för parkdriften, så de renhåller och underhåller väggen.